

Vec C-494/23 [Mahá]ⁱ**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora****Dátum podania:**

3. augusta 2023

Vnútroštátny súd:

Nejvyšší soud

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

7. júna 2023

Žalobcovia:

QE

IJ

Žalovaní:

DP

EB

Predmet konania vo veci samej

Súdna úschova veci zložená orgánom činným v trestnom konaní po tom, čo už vec nie je potrebná na účely trestného konania – Vydanie veci z úschovy – Viac osôb uplatňujúcich právo k veci – Nevyhnutnosť získať súhlas s vydaním veci od všetkých účastníkov konania o úschove – Nahradenie súhlasu osôb, ktoré súhlas odopreli, rozhodnutím súdu

V konaní vo veci samej sa žalobcovia (s bydliskom v Českej republike) domáhali vydania rozhodnutia, ktorým by bol nahradený prejav vôle žalovaných (s bydliskom vo Francúzskej republike) tak, že súhlasia tým, aby sa vec z úschovy súdu vydala žalobcom.

ⁱ Názov prejednávanej veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania je výklad pravidiel určovania súdnej právomoci v občianskych a obchodných veciach.

Konkrétne sa od Súdneho dvora žiada, aby určil, či konanie o nahradení súhlasu žalovaného s vydaním veci z úschovy súdu, do ktorej bola vec zložená orgánom činným v trestnom konaní, spadá pod autonómny pojem práva Únie „občianske a obchodné veci“ v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1; ďalej len „nariadenie Brusel Ia“).

V prípade, že áno, od Súdneho dvora sa žiada, aby určil, či žalobu, ktorou sa takéto konanie začína, možno vzhľadom na to, že toto konanie má incidenčnú povahu vo vzťahu ku konaniu o súdnej úschove, považovať za „intervenčnú žalobu“ v zmysle českého znenia článku 8 ods. 2 nariadenia Brusel Ia.

Právnym základom návrhu na začatie prejudiciálneho konania je článok 267 ZFEÚ.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 1 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach vykladať v tom zmysle, že konanie o nahradení súhlasu žalovaného s vydaním veci z úschovy súdu, ktoré je incidenčným konaním vo vzťahu ku konaniu o súdnej úschove začatému uložením veci zaistenej orgánmi činnými v trestnom konaní do tejto úschovy, spadá pod pojem „občianske a obchodné veci“ v zmysle uvedeného ustanovenia?
2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku, má sa článok 8 bod 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach vykladať v tom zmysle, že žaloba o nahradenie súhlasu s vydaním veci z úschovy súdu, ktorá bola podaná jedným z účastníkov konania o úschove, v ktorej je predmetná vec uložená, proti inému účastníkovi tohto konania, predstavuje žalobu v zmysle uvedeného ustanovenia?

Uvedené ustanovenia práva Únie

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných

veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1): článok 1 ods. 1, článok 4 ods. 1, článok 5 ods. 1, článok 8 bod 2 a článok 26 ods. 1

Uvedená judikatúra Únie

Rozsudok zo 14. októbra 1976, LTU (29/76, EU:C:1976:137)

Rozsudok z 27. októbra 1977, Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172)

Rozsudok z 3. októbra 2013, Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633)

Rozsudok z 28. februára 2019, BUAK Bauarbeiter-Urlaubs- u. Abfertigungskasse (C-579/17, EU:C:2019:162)

Rozsudok z 18. septembra 2019, Riel (C-47/18, EU:C:2019:754)

Uvedené ustanovenia vnútroštátneho práva

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) [zákon č. 141/1961 Zb., o súdnom trestnom konaní (trestný poriadok)]

„§ 80

- (1) Ak vec, ktorá bola... odňatá, už nie je potrebná... na ďalšie konanie, vráti sa tomu,... komu bola odňatá. Ak si na ňu uplatňuje právo iná osoba, vydá sa tomu, o ktorého práve na vec nie sú pochybnosti. V prípade pochybností sa vec uloží do úschovy a osoba, ktorá si na vec uplatňuje nárok, sa upovedomí, aby ho uplatnila v občianskoprávnom konaní. ...“

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Zb., o osobitných súdnych konaniach, ďalej len „OSK“)

„§ 298

Vydanie úschovy

- (1) Predmet úschovy vydá súd príjemcovi na jeho žiadosť. Ak ku zloženiu došlo z dôvodu, že niekto iný ako príjemca uplatňuje právo na vydanie predmetu úschovy..., je na vydanie predmetu úschovy potrebný súhlas všetkých účastníkov...

...

§ 299

Nahradenie súhlasu s vydaním úschovy

- (1) Ak bol súhlas s vydaním predmetu úschovy odopretý, môže byť nahradený právoplatným rozhodnutím súdu, ktorým sa rozhodlo, že ten, kto vydaniu bránil, musí súhlasiť s vydaním predmetu úschovy žiadateľovi.
- (2) Na konanie o nahradení súhlasu podľa odseku 1 je príslušný súd, na ktorom prebieha konanie o úschove.

§ 300

Osobitné prípady úschovy

Ak súd prijíma do úschovy veci v prípadoch stanovených inými právnymi predpismi, riadi sa ustanoveniami príslušného právneho predpisu..., a to primerane podľa povahy úschovy a jej účelu.“

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (zákon č. 91/2012 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom, ďalej jen „ZMPS“)

„§ 6

Právomoc českých soudov

- (1) Právomoc českých soudov je daná vtedy, ak je na konanie podľa procesných predpisov miestne príslušný súd na území Českej republiky, pokiaľ z ustanovení tohto zákona alebo iného právneho predpisu nevyplýva niečo iné.“

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Dňa 19. augusta 2017 si žalobcovia kúpili v Nemecku na základe inzerátu motorové vozidlo. Dňa 12. septembra 2017 bolo vozidlo zaistené Políciou Českej republiky s tým, že je predmetom podozrenia zo spáchania trestného činu krádeže vo Francúzsku. Polícia následne zložila vozidlo do úschovy Okresného súdu v Českých Budějoviciach (Česká republika).
- 2 Žalobcovia sa obrátili na uvedený súd so žiadosťou o vydanie vozidla z úschovy. Vzhľadom na to, že v predchádzajúcich konaniach si právo k vozidlu uplatňovali aj iné osoby, je podľa českého práva nutný súhlas všetkých dotknutých osôb s vydaním predmetu úschovy, resp. nahradenie ich súhlasu rozhodnutím súdu.
- 3 Žalobcovia preto podali na ten istý súd žalobu proti žalovaným s bydliskom vo Francúzsku, ktorou sa domáhali nahradenia súhlasu s vydaním veci z úschovy súdu. Žalovaní sa na tomto konaní nezúčastnili.
- 4 Súd prvého stupňa v nadväznosti na neúčast' žalovaných vyhlásil, že nemá medzinárodnú právomoc a konanie zastavil. Krajský soud v Českých

Budejoviciach (Česká republika) ako odvolací súd potvrdil rozhodnutie súdu prvého stupňa.

- 5 Oba súdy sa zhodli na tom, že nárok na nahradenie prejavu vôle žalovaných je svojou povahou čisto občianskoprávnym nárokom, že v danej veci je prítomný medzinárodný prvok a že sa uplatňuje nariadenie Brusel Ia. Vzhľadom na všeobecné pravidlo *actor sequitur forum rei* (článok 4 ods. 1 nariadenia Brusel Ia) a na zoznam prípustných odchýlok od neho (článok 5 ods. 1 toho istého nariadenia) by podľa nich mohla byť právomoc českého súdu založená len na základe článku 26 ods. 1 uvedeného nariadenia. Žalovaní sa však na konaní pred českým súdom nezúčastnili, takže pre jeho medzinárodnú právomoc neexistuje právny základ.
- 6 Žalobcovia podali proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie na Nejvyšší soud (Česká republika), ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 7 Žalobcovia namietajú, že odvolací súd dopustil chyby pri riešení otázky medzinárodnej právomoci súdov Českej republiky. Odvolávajú sa na § 299 OSK, podľa ktorého je na konanie o nahradení súhlasu príslušný súd, na ktorom prebieha konanie o úschove. Podľa názoru žalobcov je pre právomoc českých súdov rozhodujúca skutočnosť, že vec bola zverená do úschovy Okresního soudu v Českých Budejoviciach podľa § 80 ods. 1 trestného poriadku. Pri rešpektovaní zásady *perpetuatio fori* je preto potrebné priznať túto právomoc aj pre konanie, ktoré je odvodené od konania o úschove. Podľa žalobcov konanie o nahradení súhlasu nevyplýva z hmotnoprávneho vzťahu medzi žalobcami a žalovanými, a preto nemožno uplatniť pravidlá stanovené v nariadení Brusel Ia.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 8 Vo veci samej je potrebné odpovedať na otázku, či je na rozhodovanie o nej daná medzinárodná právomoc českých súdov. Spornou otázkou je, či sa na určenie tejto právomoci má postupovať podľa nariadenia Brusel Ia a či možno na základe jeho pravidiel založiť právomoc českých súdov, a ak áno, či môže byť založená na ustanovení článku 8 bodu 2 tohto nariadenia, ktoré je v jednotlivých jazykových verziách formulované rozdielne. Ak by Súdny dvor určil, že nariadenie Brusel Ia nie je uplatniteľné, bolo by možné založiť medzinárodnú právomoc českých súdov, a teda aj ich príslušnosť, podľa § 6 ods. 1 ZMPS v spojení s § 299 ods. 2 OSK.

O prvej prejudiciálnej otázke

- 9 Na to, aby bolo možné dospieť k záveru o uplatniteľnosti nariadenia Brusel Ia, je najprv potrebné posúdiť, či v konaní vo veci samej ide o občianskoprávnu

a obchodnú vec¹. Nie je pochyb o tom, že ostatné podmienky uplatniteľnosti tohto nariadenia sú splnené.

- 10 Vo veci samej bol totiž automobil žalobcov zaistený políciou ako vec dôležitá na účely trestného konania. Po tom, čo táto vec už nebola potrebná na účely ďalšieho trestného konania, mal orgán činný v trestnom konaní vrátiť automobil v zásade žalobcom. V trestnom konaní si však právo k automobilu uplatnili aj iné osoby. Vznikli teda pochybnosti o tom, komu má byť automobil vydaný, a tak ho uvedený orgán zložil do úschovy súdu.
- 11 V prospech záveru, že konanie o nahradení súhlasu vo veci samej patrí do vecného rozsahu pojmu „občianske a obchodné veci“ v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia Brusel Ia, svedčia nasledujúce skutočnosti.
- 12 Podľa vnútroštátnej judikatúry, konkrétne zjednocujúceho stanoviska Nejvyššího soudu R 24/2007², je úschova, o ktorej rozhodol orgán činný v trestnom konaní podľa § 80 trestného poriadku, súdnou úschovou podľa OSK. Zmyslom tejto úschovy je odstrániť pochybnosti o tom, ktorá z dotknutých osôb má na základe vlastníckeho alebo iného práva nárok na vydanie veci. Vec sa ukladá do úschovy preto, že riešenie skutkových alebo hmotnoprávných pochybností o údajnom vlastníckom alebo inom práve nie je účelom trestného konania. Rozhodovať o takýchto otázkach majú v zásade súde v občianskom súdnom konaní.
- 13 Účastníkmi občianskeho súdneho konania o úschove veci na základe rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní sú ten, kto vec vydal alebo komu bola vec odňatá, ďalej ten, kto na ňu uplatňoval právo v trestnom konaní, a prípadne aj ten, kto na ňu uplatnil právo na súde v občianskom súdnom konaní bez toho, aby tak urobil pred orgánom činným v trestnom konaní. Zložiteľ (vo veci samej Polícia Českej republiky) do tohto konania nevstupuje.
- 14 Keďže vo veci samej bol automobil uložený do úschovy preto, že niekto iný ako príjemca uplatňuje právo na jeho vydanie, je jeho vydanie potrebný súhlas všetkých účastníkov konania o úschove (vo veci samej teda až žalovaných s bydliskom vo Francúzsku), prípadne nahradenie tohto súhlasu právoplatným rozsudkom súdu. Výlučná miestna príslušnosť na vedenie tohto konania, ktorá je stanovená v § 299 ods. 2 OSK, pritom zabezpečuje, že sa na jednom súde spoja na spoločné prejednanie žaloby o nahradenie súhlasu s vydaním totožného predmetu

¹ Vnútroštátny súd konštatuje, že všeobecné usmernenia pre autonómny výklad vyplývajúce z judikatúry Súdneho dvora neobjasňujú jeho pochybnosti o správnom výklade pojmu „občianska a obchodná vec“ vo vzťahu k veci samej. V tejto súvislosti odkazuje na rozsudky zo 14. októbra 1976, LTU (29/76, EU:C:1976:137); z 3. októbra 2013, Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633), bod 18, a z 28. februára 2019, BUAK Bauarbeiter-Urlaubs- u Abfertigungskasse (C-579/17, EU:C:2019:162), body 46 a 47.

² Stanovisko občianskoprávneho a obchodného kolégia Nejvyššího soudu z 11. októbra 2006, Cpjn 203/2005, R 24/2007, ECLI:CZ:NS:2006:CPJN.203.2005.1.

úschovy, ktoré má v niektorých prípadoch dôvod podať viacero účastníkov konania o úschove.

- 15 Podľa Nejvyššího soudu³ je žaloba o nahradenie súhlasu s vydaním predmetu úschovy procesnou formou vyjadrenia posúdenia otázky, komu má súd predmet úschovy vydať, t. j. inými slovami, komu patrí vlastnícke alebo iné právo k predmetu úschovy, na základe ktorého súd vydá predmet úschovy. Je pritom irelevantné, že vlastnícke alebo iné právo k predmetu úschovy sa v tomto konaní rieši len ako predbežná otázka a nachádza svoje vyjadrenie vo výroku rozsudku vo forme „nahradenia prejavu vôle“.
- 16 Na podporu záveru o neuplatniteľnosti nariadenia Brusel Ia na konanie o nahradení súhlasu s vydaním predmetu úschovy, vnútroštátny súd poukazuje najmä na incidenčnú povahu tohto konania vo vzťahu ku konaniu o úschove, ktoré sa začalo na základe ustanovení trestného poriadku, a na riziko strategického uvažovania účastníkov konania o úschove pri určovaní súdu.
- 17 Vnútroštátny súd zdôrazňuje, že konanie o nahradení súhlasu inej osoby s vydaním predmetu úschovy je existenčne závislé od konania o súdnej úschove. Ide o zákonom predvídaný spôsob ako dosiahnuť vydanie veci zo súdnej úschovy, keďže nesúhlas žalovaného s vydaním uloženej veci nemožno nahradiť rozhodnutím určujúcim vlastnícke právo k veci, ktorá je predmetom úschovy. Ako totiž konštatoval Nejvyšší soud vo vyššie uvedenom zjednocujúcom stanovisku⁴, *„právoplatný rozsudok súdu, ktorým sa k uloženej veci určilo vlastnícke právo žiadateľa alebo iného účastníka súdneho konania o úschove, nie je sám osebe spôsobilým podkladom pre vyvodenie záveru o tom, že vec bude tejto osobe z úschovy vydaná, lebo vyriešením otázky, kto je vlastníkom uloženej veci, nemusí byť vždy nevyhnutne nepochybné, či sa mu má vec z úschovy skutočne vydať a či nárok na odovzdanie veci z úschovy nemá namiesto vlastníka napríklad záložný veriteľ, oprávnený zo zádržného práva alebo správca konkurznej podstaty“*.
- 18 Možno pozorovať určitú paralelu s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Riel⁵. V tomto rozsudku Súdny dvor vyvodil, že žaloba o určenie pohľadávok na účely ich prihlásenia v konkurznom konaní priamo vyplýva z konkurzného konania, úzko s ním súvisí a má pôvod v práve upravujúcom konkurzné konanie. Podobne aj žaloba o nahradenie súhlasu s vydaním veci z úschovy súdu vyplýva priamo z konania o súdnej úschove, úzko s ním súvisí a má svoj pôvod v práve upravujúcom súdnu úschovu, ktoré sa primerane uplatní aj na súdne úschovy začaté orgánmi činnými v trestnom konaní.
- 19 Vnútroštátny súd zároveň upozorňuje na otváranie možného priestoru pre strategické uvažovanie účastníkov konaní o úschovách, ak by sa medzinárodná

³ Stanovisko citované v poznámke 2.

⁴ Stanovisko citované v poznámke 2.

⁵ Rozsudok z 18. septembra 2019, Riel (C-47/18, EU:C:2019:754).

právomoc pre konanie o nahradení súhlasu s vydaním predmetu úschovy určovala na základe jurisdikčných pravidiel nariadenia Brusel Ia.

- 20 Poukazuje na to, že vo veci samej žiadali o vydanie automobilu z úschovy českí účastníci konania o úschove, takže v konaní o nahradení súhlasu boli žalovanými francúzskimi účastníkmi toho istého konania. Ak by o vydanie predmetu úschovy žiadali francúzskimi účastníkmi, museli by žalovať českých účastníkov. To by mohlo motivovať účastníkov konania o úschove k tomu, aby nepodávali žalobu o nahradenie prejavu vôle, ale naopak aby počkali na začatie konania druhou stranou, pretože podľa všeobecného pravidla článku 4 nariadenia Brusel Ia by boli žalovaní na súdoch svojho bydliska. To by za bežných okolností nebolo problematické, lebo ide o prirodzený dôsledok jurisdikčných pravidiel zakotvených v nariadení Brusel Ia.
- 21 Konanie vo veci samej je však incidenčným sporom vo vzťahu ku konaniu prebiehajúcim pred českým súdom, ktorého právomoc bola založená úkonom orgánu činného v trestnom konaní a ktorý neposudzoval svoju medzinárodnú právomoc. Bez zásahu orgánu činného v trestnom konaní by sa však medzinárodná právomoc súdov v prípade žaloby o vydanie veci medzi tými istými osobami určila inak. Ak by totiž automobil nebol zaistený políciou, zostal by v držbe žalobcov, takže žalobu o vydanie veci by museli podať pôvodní vlastníci z Francúzska. V dôsledku výkonu verejných právomocí orgánmi činnými v trestnom konaní tak dochádza k ovplyvneniu určenia súdu, ktorý má medzinárodnú právomoc, a teda k možnému zásahu do inak predvídateľne určiteľného súdu.

O druhej prejudiciálnej otázke

- 22 V prípade kladnej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 8 bod 2 nariadenia Brusel Ia vykladať v tom zmysle, že žaloba o nahradenie súhlasu s vydaním predmetu úschovy, podaná jedným z účastníkov konania o úschove, v ktorej je predmetná vec uložená, proti inému účastníkovi tohoto konania, predstavuje žalobu v zmysle uvedeného ustanovenia.
- 23 Pochybnosti vnútroštátneho súdu vyplývajú z rozdielného znenia tohto ustanovenia v rôznych jazykových verziách a z toho, že Súdny dvor doteraz neposkytol výklad tohto ustanovenia.
- 24 V českom znení článku 8 ods. 2 uvedeného nariadenia sa totiž používa pojem „intervenčná žaloba“ bez toho, aby odkazoval na postavenie žalovanej osoby ako tretej strany. Podobne sa napríklad v nemeckej verzii používa pojem „Interventionsklage“ alebo vo francúzskej verzii „demande en intervention“.
- 25 Naopak, v anglickej verzii toho istého ustanovenia sa zdôrazňuje jednak postavenie žalovanej osoby ako tretej strany a jednak sa odkazuje na konanie s treťou osobou. Podobné znenie je zakotvené napríklad aj v poľskej, slovenskej alebo chorvátskej verzii.

- 26 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že v prípade rozdielov medzi jazykovými verziami sa predmetné ustanovenie musí vykladať v jeho kontexte a s ohľadom na účel právnej úpravy, ktorej je súčasťou⁶.
- 27 Vnútroštátny súd sa pri hľadaní účelu článku 8 bodu 2 nariadenia Brusel Ia zaoberal aj predchádzajúcou právnou úpravou⁷, judikatúrou Súdneho dvora týkajúcou sa účelu tejto a predchádzajúcej právnej úpravy a tzv. Jenardovou správou⁸, ktorej text slúži ako komentár k Bruselskému dohovoru a mapuje jeho zamýšľaný účel. Z tejto správy okrem iného vyplýva, že pri vypracúvaní Bruselského dohovoru sa považovalo za vhodné vytvoriť osobitné ustanovenie pre ručiteľov a pre iné tretie osoby. Odpoveď na otázku, čo sa rozumie konaním s treťou osobou („third party proceedings“), bola vyriešená odkazom na články 15 a 16 belgického súdneho poriadku, ktorý ich definuje ako prípady, „v ktorých sa tretia osoba stáva účastníkom konania“.
- 28 Ak by sa účel článku 8 ods. 2 nariadenia vykladal s ohľadom na Jenardovu správu a uplatnil by sa na prejednávajúcu vec, právomoc českých súdov by na základe tohto pravidla pravdepodobne nebolo možné založiť, lebo v konaní o nahradení súhlasu s vydaním predmetu úschovy nevystupuje tretia osoba, ale účastníci konania o úschove vo veci samej.
- 29 K inému záveru by však bolo možné dospieť v prípade odlišného autonómneho výkladu tohto ustanovenia. Žaloba o nahradenie súhlasu s vydaním veci z úschovy súdu je totiž incidenčným konaním vo vzťahu ku konaniu o úschove. Vo viacerých jurisdikciách sa pritom incidenčné konania zaraďujú pod všeobecnejší pojem „intervenčná žaloba“, ako sa používa v českej verzii nariadenia Brusel Ia.

⁶ Rozsudok z 27. októbra 1977, Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172), bod 14.

⁷ Článok 6 ods. 2 Bruselského dohovoru o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32, ďalej len „Bruselský dohovor“) a článok 6 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/04, s. 42)

⁸ Ú. v. ES C 59, 1979, s. 1.